

Међународни симпозијум византолога

**НИШ И ВИЗАНТИЈА XXV
NIŠ AND BYZANTIUM XXV**

*„Православно царство Римљана на сликама првих хришћана“
„The Orthodox Empire of the Romans in the paintings of the first Christians“*

РЕЗИМЕ / SUMMARY

Name	RENATE PILLINGER
Title	Univ.-Prof. Dr.
Organization address	Institut für Klassische Archäologie der Universität Wien Franz Klein-Gasse 1 A 1190 Wien
Home address	
Phone/ Fax	
e-mail	renate.pillinger@univie.ac.at
Theme	EARLY CHRISTIAN PAINTINGS IN RUMANIAN'S DOBROGEA
ABSTRACT	
The majority of early Christian paintings in Romania's Dobrogea consists of inscriptions. Figurative representations are rather rare. Furthermore, the Christian nature of the monument often cannot be proven.	

Name	DR MIŠA RAKOCIJA
Title	Retired university professor)
Organization address	
Home address	
Phone/ Fax	+381 628022684
e-mail	mirakocija@gmail.com
Theme	THE PAINTING WORKSHOP OF EARLY CHRISTIAN NIŠ

A B S T R A C T

Naissus was a military center, as well as the political, economic, and cultural hub of this region, urbanized and organized in a manner recognizable as Roman. From that time, artistic workshops are well known and materially confirmed: from goldsmithing, through the imperial workshop for making silverware, to workshops for producing military equipment and clothing, among others. When Christianity permeated all aspects of life in Niš, the city became an episcopal center, a martyriopolis, and a place of pilgrimage, but also a gathering spot for painters, from local to itinerant ones (peregrini). One can note the increased activity and recognize the work of a newly established painting workshop.

The large number of painted tombs in Niš indicates that the citizens of Naissus had access to the services of a local painting workshop. This workshop was active in the wider area of the city from the second half of the 4th century until the first decades of the 7th century. Already in the second half of the 4th century, works from the Niš workshop appeared, showing recognizable influences of Roman catacomb painting, as seen in the tomb with figural representations. The influx of ideas and artistic features from the East and Thessaloniki is also evident, recognized in the Hellenistic spirit that pervades the painting of the tomb with the anchor around the middle of the 5th century. Later on, figurative painting and Hellenistic verism were replaced by ornamental stylization in the late 5th and 6th centuries. Symbolism and ornamental iconography, derived from geometric linear stylization—a recognizable feature of 6th-century painting—are visible in the painted decoration of the destroyed tomb near the Bridge of Youth in Niš. The preserved frescoes allow us to trace the developmental path of the Niš painting workshop from the second half of the 4th century to the beginning of the 7th century.

The analysis of preserved painted decorations in the tombs allows us to view Naissus as a painting center where a local workshop was active, whose stylistic development can be followed from the 4th century until the Avar–Slavic conquests in the second decade of the 7th century.

Name	SIMONA PRIMO FASOLIO
Title	phD
Organization address	Université Lumière Lyon II
Home address	Torino, Italy
Phone/ Fax	

e-mail	simona.primo@outlook.com
Theme	THE DEVOTION TO SAINT CONSTANTINE AND SAINT HELENA BETWEEN ICONOGRAPHIC TRADITION AND POPULAR CULTURE.
ABSTRACT	
The iconography of Constantine the Great and his mother Helena dressed in imperial robes and holding the cross in their hands is a recurring motif in numerous Byzantine objects, ranging from murals to miniatures and mosaics. This depiction was used on objects such as coins and medallions, in various social and cultural contexts and across different geographical regions, both in the East and the West. The link between Constantine and the cross is established very closely following his vision of the sign of the cross in the moments leading up to the Battle of Ponte Milvio. Helena became part of this connection from the moment she discovered the True Cross. Thus, the victory of Christianity is encapsulated in this image, which took on a protective significance for the various emperors of Byzantium, who used it on the Empire's coins as a sign of the legitimacy of their power. This same protective function extended to ornamental objects, such as the Kostantinata, which were regarded as genuine amulets able to exert a beneficial influence on the health of those who wore them, warding off illness or serving as a form of therapy. The portrait of the emperor and his mother, displayed on the person, constituted a kind of miraculous icon. In popular belief, Saint Constantine was also regarded as the patron saint of the family and of illegitimate children, whilst Saint Helena, amongst other things, was venerated as the patron saint of manufacturers of needles and nails and invoked by those seeking something they had lost. These aspects of the cult are still evident today in countries with an Orthodox tradition, such as Russia, but also in other places, such as France and Italy. The aim of this proposal is to outline the history and evolution of the iconography of Saint Constantine and Saint Helena in numismatics, material culture and folklore, from the Age of Angelos to the present day.	

Name	LARS RAMSKOLD
Title	Dr
Organization address	
Home address	Kommendorgatan 8 H, 114 48 Stockholm, Sweden
Phone/ Fax	+46 76 8788080
e-mail	lars.ramskold@telia.com
Theme	THE EVOLUTION OF CONSTANTINE'S DIADEM AND THE DATE OF THE BRONZE HEAD FROM NIŠ

ABSTRACT

This study presents evidence for the date of the commission of the famous bronze head of Constantine I found in Niš on August 25, 1900. The head was once fully gilt and was part of a full-size statue, perhaps equestrian, which most likely adorned the Forum in Naissus, the birth city of Constantine I. The bronze head has become iconic and has featured in many exhibitions and numerous books and other publications about Constantine and the Roman heritage of Niš and Serbia. Since 25 years it is also the symbol of the annual international Niš and Byzantium symposium held in Niš. The head shows a feature which permits a very precise dating of the bronze head: the diadem. This is of the plate-pearl type, a variety used by Constantine for no more than a year. In this study I outline the evolution of the diadem worn by Constantine, from its inception in 325 to its final shape in c. 328, as seen on coins and donatives. During this period, the diadem evolved from a plain headband through several stages – pearl-lined band, jewelled band, hatched band, ladder-shaped, plate-pearl type – to the fully developed rosette-diadem. These varieties can be precisely dated because they were used on donatives struck in sequence along the route taken by Constantine from Rome to Nicomedia in 327 AD.

Comparisons show that the diadem in the bronze head corresponds to securely dated plate-pearl diadems seen in coins and donatives. The Niš bronze head can therefore be dated to the year 327 AD, and more precisely, to early 327. It is known that Constantine travelled on the Via Militaris and came through Niš in early 327, and the statute was most likely commissioned on this occasion. The actual completion and inauguration of the work probably took place one to two years after the commission. The year 2027 thus marks the 1700 years anniversary of this remarkable historical artifact.

Name	KONSTANTINA ZIDROU
Title	Archaeologist, Phd Candidate in Byzantine Art at the University of Ioannina
Organization address	Independent Researcher
Home address	6 Andronikou Palaiologou str., 45221, Ioannina, Greece
Phone/ Fax	
e-mail	dinazidrou@gmail.com
Theme	SERBIAN RULERS AT THE DESPOTATE OF EPIRUS

A B S T R A C T

In 1348, with the complete conquest of Epirus by the Serbian Stefan Dusan and its annexation to his empire, his half-brother Simeon Uros or Uresis Palaiologos ascended to the throne of the Despotate. Simeon Uresis, however, briefly abandoned Epirus so the heir to the Despotate throne, Nikephoros II Orsini assumed the governance of the Despotate from 1356 to 1359. After his death Immediately, Symeon Ouresis reappeared and quickly managed to dominate, absolutely his territory. However, he quickly abandoned Epirus again and settled in Thessaly, due to the immediate Albanian threat. Soon, the inhabitants of the Ioannina requested the assistance of Symeon Ouresi. As a result he sent his son-in-law Thomas Preloubos, husband of his daughter Maria Angelina and son of Gregory Preloubos, along with her and an army, Thomas Preloubos ruled from 1367 to 1384, when he was assassinated by his bodyguards.

Name	MARCO FASOLIO
Title	PhD
Organization address	Università del Piemonte Orientale, Vercelli (Italy)
Home address	piazza C.L.N. 254, Torino (Italy)
Phone/ Fax	+39 3490907631
e-mail	marco.fasolio@uniupo.it
Theme	MATCHMAKERS FROM CONSTANTINOPLE? (ALLEGED) MARRIAGE ALLIANCES BETWEEN THE GRAND KOMNENOI OF TREBIZOND AND SERBIAN DYNASTS

A B S T R A C T

Despite the fourth Crusade had irretrievably fragmented the Byzantine world, its members, including the non-Rhomaic Orthodox principalities whose territories had once been part of the *basileia*, maintained pretty close relationships, albeit not infrequently conflictual in nature. The only exception within such framework was the Empire of Trebizond, which from the second half of the 13th century almost ceased its interactions with Balkan-centred realms, save for a few occasional contacts with the Palaiologoi, and mainly addressed its foreign policy towards Georgia, the Mongols and the neighbouring Turkmen warlords. Nonetheless, during the turbulent decades of the Trapezuntine civil wars (1332-1363), the Palaiologoi and the Kantakouzenoi considerably increased their influence over the Pontic *basileia* through marriage diplomacy, by playing rival members of the Komnenian dynasty one against each other or simply using their agents to manipulate local elites in their favour. Among the many long-term consequences that such actions had in Trapezuntine politics, one was a sort of ‘diplomatic alignment’ of the Komnenoi with their colleagues in Constantinople. While Trapezuntine rulers continued to prioritise their relationship with their closest neighbours, either Christian or Muslim, like in previous decades, the ‘agency’ of both late-Byzantine imperial houses opened them to the Balkans, especially as far as those counterparts with whom Constantinopolitan *basileis* had already established solid bonds. Serbian princely dynasties that emerged in the aftermath of Dušan’s empire’s collapse were then quite popular as potential targets for marriage diplomacy among the Palaiologoi, the Kantakouzenoi as well as with other prominent Byzantine aristocratic families, hence, thanks to the latter’s sway over the Pontic Komnenoi, such ‘trend’ gained its followers even along the south-eastern shores of the Blak Sea. Actually, contemporary sources show that at least one Trapezuntine princess married a Serbian lord at the end of the 14th century, while there is some evidence that another noblewoman somewhat related to the Komnenoi became the wife of George Branković. The paper aims to discuss the

context in which those marriages occurred together with the relevant sources and the role played by the Palaiologoi and the Kantakouzenoi in 'introducing' the Komnenoi to the 'market' of Serbian nobility.

Име и презиме	АНЂЕЛА ГАВРИЛОВИЋ
Наставно-научно звање	виши начни сарадник
Адреса посла	Чика Љубина 18-20, Филозофски факултет, Одељење за историју уметности, Институт за историју уметности, 11 000 Београд
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	andjela1321@gmail.com ; andjela.gavrilovic@f.bg.ac.rs
Тема	ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ ИКОНОГРАФИЈЕ И ЗНАЧЕЊА СЦЕНЕ СИЛАСКА У АД У ЦРКВИ ХРИСТА ПАНТОКРАТОРА У ДЕЧАНИМА
РЕЗИМЕ	
У раду се анализирају иконографија и значење сцене Силаска у ад у Цркви Христа Пантократора у Дечанима. Посебан акценат у њему стављен је на необичне сфере у рукама анђела са персонификованим попрсјима. У њему је представљена и оцењена ранија литература која је бави овом тематиком, са посебним освртом на поменуте детаље. У складу са новом идентификацијом представљених фигура извршеном у раду, композиција Силаска у ад је анализирана и са ширег аспекта места у сликаном програму дечанског храма у целини.	

Name	ANITA VASILKOVA MIDOSKA
Title	PhD – Archaeology; Curator Senior Advisor
Organization address	LI National museum Veles Str. 8-mi Septemvri no. 22 1400 Veles Republic of North Macedonia
Home address	
Phone/ Fax	
e-mail	anitavasilkova@gmail.com
Theme	BETWEEN IMAGE AND WORD - A REASSESSMENT OF THE EARLY CHRISTIAN MOSAIC INSCRIPTIONS FROM STOBI

ABSTRACT

The aim of the proposed paper is to examine and reassess the early Christian mosaic inscriptions found in ancient Stobi through the lenses of art, theology, and didactics. Specifically, this paper endeavors to showcase the mosaic inscriptions within their artistic, epigraphic, and social contexts, portraying them as "catalysts" for the religious and social dynamics of the early Christian community in Stobi.

In this regard, the presentation will highlight the collection of mosaic inscriptions from Stobi as an integral part of the city's early Christian heritage. The mosaic legacy of Stobi permits a diverse array of scholarly approaches that uncover the narrative of the artistic imagery and the religious doctrines of the population, who were direct recipients of these works. This is particularly noteworthy given that "Late antique art is an art whose most striking feature is that each artefact assumes a context and is fully intelligible only within such a context" (P. Brown).

Therefore, the analysis of the mosaic inscriptions will be approached through the lens of art, focusing on their integration into the decorative schemes of early Christian churches and other structures, as well as through the lens of theology, viewing mosaic inscriptions as didactic and educational instruments in the dissemination of Christianity during its formative stages. In this regard, particular attention will be directed towards the mosaic floors of the Old Episcopal basilica in Stobi, highlighting their importance within the framework of historical significance as one of the earliest structures of early Christianity in this region, as well as their role as a medium for early Christian catechesis aimed at the inhabitants of Stobi and beyond. In this context, we will also endeavor to establish connections with textual sources from the extensive early Christian literature, including the Bible, Didache, and the writings of the holy fathers, among others. Additionally, another focus will be on examining these inscriptions concerning their placement and their artistic and theological implications, specifically addressing their existence as components of the mosaic artistic composition, as distinct "entities" within the overall mosaic decoration, and their significance and role within the relationship between mosaic - donor and mosaic - visitor.

Name	ANTONIOS VRATIMOS
Title	Assistant Professor,
Organization address	Sakarya Üniversitesi FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ TARİH 54187 - ESENTEPE /SAKARYA, Türkiye
Home address	Soyak Evreka, A4.2. Muş sk. Soğanlık, Kartal, İstanbul, Türkiye
Phone/ Fax	00905312045505
e-mail	vratimos@sakarya.edu.tr
Theme	REMARKS ON THE FIRST TWO MILITARY CAMPAIGNS OF ROMANOS IV DIOGENES IN 1068 AND 1069

ABSTRACT

What was the goal that the emperor Romanos IV Diogenes had in mind when he conducted the first two campaigns in Anatolia? It is believed that in 1068 his target was to occupy the fortress of Hierapolis for the protection of the southern frontier, while the following year's military operations aimed at clearing Cappadocia from the enemy invaders. This, however, is a simplified presentation of his strategic plans and does not accord with the testimony of Michael Attaleiates who was present on all three of the emperor's campaigns. The current study tries to cast light on this issue and arrives at the conclusion that the true objectives of Diogenes' campaigns were, in essence, defined by the intricate palace environment and his political adversaries who did not stop undermining him from the very day he ascended the throne.

Name	BRANISLAV J. CVETKOVIĆ
Title	art historian, PhD, museum councilor – senior research associate
Organization address	Regional Museum Jagodina, Kneginje Milice 82, 35000 Jagodina
Home address	Koste Abraševića S-9/5, 35000 Jagodina
Phone/ Fax	035 823 13 28 062 489 044
e-mail	branievet@ptt.rs bracvet@gmail.com
Theme	NARTHEX MOSAIC IN ST SOPHIA, CONSTANTINOPLE: GARMENTS OF SALVATION AND IMPERIAL POWER

ABSTRACT

Soon after the Ottoman conquest of Constantinople, the systematic destruction of its large parts deprived the Byzantine capital of its lavish buildings and decimated its once rich corpus of wall paintings and mosaics in numerous palaces and churches. Later discovery of some frescoes and mosaics, hidden under the ground or whitewashed, shed light on the precious heritage and the metropolitan art production. The special place in these ensembles holds mosaics in St Sophia. Due to its structure and lack of captions, the most enigmatic is still the one in the narthex, put above the Imperial Door. Since its rediscovery in the 1930s, scholars have attempted to identify the kneeling emperor and interpret its meaning and the context of the whole. Various rulers were proposed (Theophilos, Basil I, Leo VI, Constantine VII). As for its meaning, date, and context, many more theories were proposed, such as donorship, eschatology, penance, various texts, or imperial ceremonies. What has, however, hitherto escaped the attention of scholarship is the semantic discourse of royal attire, its diapered pattern, as well as its crucial symbolical connection to the overall image of Jesus.

Име и презиме	МАРИЈА ЦУРК, ИГЊАТИЈЕ ЂОРЂЕВИЋ, ФРАНЦ ЦУРК
Наставно-научно звање	1. конзерватор-рестауратор 2. историчар уметности 3. редовни професор у пензији

Адреса посла	1. Галерија савремене ликовне уметности Ниш, Кеј Кола српских сестара, 18000 Ниш 2. независни истраживач 3. независни истраживач
Кућна адреса	1. Мирисних врба 9, 18000 Ниш 2. Манастир Светог Николе (Просек) 3. Мирисних врба 9, 18000 Ниш
Тел/факс	1. 2. +381640156420 3. +381 64 3072793
e-mail	1. curkmarija@gmail.com 2. ignjatije.djordjevic84@gmail.com 3. franc.curk.6@gmail.com
Тема	ИКОНОСТАС ЦРКВЕ СВЕТОГ ГЕОРГИЈА У ГОРЊЕМ БАРБЕШУ

РЕЗИМЕ

У раду се приказују резултати истраживања затеченог стања и спроведеног конзерваторско-рестаураторског третмана икона са иконостаса из цркве Светог великомученика Георгија у Горњем Барбешу. Сви експонати су затечени у изузетно лошем, дерутном стању, са високим степеном угрожености. Површине су биле прекривене наслагама нечистоћа органског и неорганског порекла, колонијама фунги, као и наслагама воска, парафина, уља из кандила и чађи, уз додатна оштећења изазвана прскањем кречом и цементним млеком. Дрвена носећа структура показивала је знаке интензивне деградације услед активности ксилофагних инсеката, при чему је утврђено и присуство живих јединки. Посебно значајан сегмент оштећења доводи се у везу са дејством високих температура и отвореног пламена, највероватније услед пожара у храму. Термичка оштећења проузроковала су нагоревање, деградацију заштитних премаза и бојеног слоја, као и сложене физичко-хемијске промене у структури слојева. Услед температурних промена дошло је до деформација, проклизавања слојева, формирања густе мреже кракелура, као и појаве шкољчастих ломова и страпирања. Преостали делови бојеног слоја су изузетно нестабилни и осетљиви на додир. Процењује се да је код већине експоната очувано између 80% и 85% бојеног слоја, док је код двострано осликаног иконостасног крста очуваност знатно мања и износи око 65%. Рад указује на сложеност конзерваторских интервенција у условима вишеструких оштећења и наглашава значај систематског приступа у заштити културног наслеђа високог степена угрожености. Иконе представљају други по реду, од укупно три иконостасна комплекта барбешког храма, које су дела тројице аутора. Упоредна ликовна анализа престоних икона показује стилска подударња са иконама манастира Гориоч, што уз друге иконографске одлике указује да су настале у 18. веку. Икона Свете Петке, рад другог аутора, осликана је нешто касније, а стилски се подудара са иконом из Поповљана. Иконе Распеће Христово и Свети Георгије на коњу настале су крајем 18. или почетком 19. века.

Име и презиме	DARJUŠ SAMIĆ
Наставно-научно звање	magistar istorijskih nauka
Адреса посла	Muzej Vojvodine, Dunavska 37, Novi Sad

Кућна адреса	Braće Ribnikar 29, Novi Sad
Тел/факс	060 0 562 565
e-mail	dsamii@yahoo.com
Тема	SVETI ANASTASIJE PERSIJANAC – SVETITELJ ISTOKA I ZAPADA
РЕЗИМЕ	
Sveti Anastasije Persijanac (+628.) proslavlja se od VII veka kako na hrišćanskom Istoku tako i na Zapadu. Za ovaj rad je posebno interesantno spominjanje ovog svetitelja na Vaseljenskom saboru u Nikeji koji je uspostavio poštovanje ikona kao ortodoksno učenje. Sveti Anastasije Persijanac je bio poštovan u vizantijskoj tradiciji, u samom Konstantinopolju je postojao i jedan manji hram posvećen ovom svetitelju. Zapadni hrišćani su sačuvali spomen na ovog svetitelja u raznim oblicima tradicije. Ovaj rad će se baviti razvojem kulta svetitelja koji je prema tradiciji stradao u sukobu Persijskog i Istočnog rimskog carstava u blizini Jerusalima 628. godine. Vizantijski pisac Georgije Pisida sastavio je pohvalni spev ovom svetitelju. Pripadnici karmelićanskog reda smatrali su ovog svetitelja jednim od svojih prethodnika. Bogato istorijsko nasleđe pružilo je mogućnost za istraživanje kulta ovog svetitelja i njegov značaj u povezivanju različitih tradicija. Sveti Anastasije je pored Svetog Jakova jedan od dva najpoštovanija svetitelja za koje se smatralo da potiču iz Persije.	

Име и презиме	ДЕЈАН ГАШИЋ
Наставно-научно звање	ДОЦЕНТ, ДОКТОР ИСТОРИЈСКИХ НАУКА
Адреса посла	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ, ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИСТОРИЈУ – КАТЕДРА ЗА ИСТОРИЈУ ВИЗАНТИЈЕ ЧИКА ЉУБИНА 18-20, 11000 БЕОГРАД
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	dejan.gasic@f.bg.ac.rs
Тема	ОБНОВА ВИЗАНТИЈСКОГ САКРАЛНОГ ПОРЕТКА НА ИВИЦИ ПОЛИТИЧКОГ ПОНОРА: <i>Повратак православних Римљана у Константинопољ 1261. и слика исихастичког преображаја царског легитимитета</i>

РЕЗИМЕ

Пратећи еволуцију хришћанског поимања античког магистратског трона (*sella curulis*) – од мрака катакомби у којима се устоличује есхатолошки суверенитет Христоса Архијереја (*и пре званичног проглашења хришћанства за државну религију Новог Рима – Константинопоља*) – насловљеним саопштењем ће се сагледавати трансформација дате (револуционарне) "симболике узурпације власти" до византијске позносредњовековне историје, с посебним нагласком на епоху Палеолога и политички значај рецепције исихастичке светлости и њеног духовног, метафизичког и идеолошког утемељења. У датом периоду, на размеђи XIII и XIV века, док се војна и политичка моћ мукотрпно одржавала, визуелне и литерарне репрезентације улоге василевса као "чувара закона и поретка" Царства попримале су и комплексније сотириолошке изразе. На трагу изреченог, три владавине, Михаила VIII, Андроника II и Андроника III Палеолога, иако утемељују јединствен и заокружени низ смена на трону, оне уједно карактеришу и нелинеарни парадокс – на ивици политичког понора и културног виталитета. Православни римски легитимитет у Цариграду, после 1261. године, стога је и у том контексту, разложно обасјан и представом нетварне светлости на мозаичким златним позадинима устоличеног "Деизиса Палеолога". Он је тачка пресека обновљеног Царства, уз блиставо јасну концепцију о пролазности политичке сурове реалности и "победе непролазне идеологије поретка Небеског царства".

Име и презиме	ДРАГОЉУБ МАРЈАНОВИЋ
Наставно-научно звање	Ванредни професор
Адреса посла	Чика Љубина 18 – 20
Кућна адреса	
Тел/факс	063 8956016
e-mail	dragoljub.marjanovic@f.bg.ac.rs
Тема	ЦАР СТЕФАН ДУШАН НА СВЕТОЈ ГОРИ 1348. ГОДИНЕ

РЕЗИМЕ

Боравак цара Стефана Душана на Светој Гори заједно са супругом, царицом Јеленом, 1348. године свакако је један од најпознатијих момената његове владавине. У науци се узима да је повод царској посети монашкој заједници на Атосу била велика епидемија куге која је тада харала Европом, те да је српски цар са породицом тражио уточиште на овом ионако неприступачном и изолованом полуострву. О царевом пребивању на Атосу и његовој владарској делатности тамо савремени српски и византијски наративни извори углавном ћуте. Изузетак је енкомсион посвећен Светом Григорију Палами који је саставио његов пријатељ и Душанов савременик, цариградски патријарх Филотеј Кокинос. Филотеј помиње Душанов сусрет са чувеним византијским архијерејем – апологетом исихазма, и даје једну врло специфичну причу о Душановој политичкој стратегији према Византији. У тексту се не помиње епидемија куге као повод царевом боравку на Атосу, што нас упућује да је у очима Византинца боравак српског цара на Светој Гори имао знатно дубљи смисао и повод. На то нас упућује и царева комплексна ктиторска делатност према најважнијим светогорским

манастирима, о чему сведоче сачуване Душанове хрисовуље манастирима Хиландар, Ватопед, Зограф, итд. У раду ћемо анализирати Филотејев опис Душановог сусрета са Григоријем Паламом са посебним освртом на патријархов закључак о смислу Душанових понуда Палами које помиње, и те ћемо вести упоредити са анализом цареве ктиторске делатности те 1348. године на Светој Гори. По свему судећи цар није био подстакнут на боравак на Атосу епидемијом куге, те жељом да на овом изолованом месту проведе најтежи период епидемије, већ је епидемија била повод да се цар појави на Светој Гори, а да то не делује као насиље над духовном аутономијом монашке заједнице, и да одател успостави нове контакте са представницима византијске цркве и покуша да реши одређена политичка питања и несугласице са тадашњом царском владом у Цариграду.

Име и презиме	ДУШАН РАШКОВИЋ
Наставно-научно звање	Музејски саветник
Адреса посла	Народни музеј Крушевац, Трг деспота Стефана 15 37000 Крушевац
Кућна адреса	Linzerstrasse 263/31, 1140 Wien
Тел/факс	0043 650 5339792
e-mail	raskovic.dusan@gmail.com
Тема	PRAESIDIUM DASMINI

РЕЗИМЕ

Praesidium Dasmini, једно од најзанимљивијих римских насеља у Поморављу, на жалост нити мало истражено, запуштено и угрожено, налази се у у јужном делу села Нови Брачин, некадашњем Јовановцу, односно Шупељку у општини Ражањ. Римско насеље се простире дуж леве и десне обале Јовановачке реке до данашњег моста. Остаци објеката простиру се на теренима Јовановца, код тзв. Мензулане и на имањима, Јовановића, Стевића и Васића. Римске фибуле, копче и пређице, од чега једну сребрна са урезаном свастиком и ликом божанства, римски новац, па и једну бронзану лампу, са тог терена, налазимо у приватним збиркама у Крушевцу, што уствари показује угроженост овог налазишта на раскршћу у коме се састају комуникације, из правца Параћина, Тићевца и Ражња, са Буковика, Рожња и Бабе. Реткост су налази новца и ситних предмета који се чувају крушевачком музеју.

Римски надгробни натпис, у Археолошком музеју у Скопљу: D(is) M(anibus) / Fl(avio) Kapitoni liber / to qvi casu Vimi / nacium Dasmini a / latronibus atro / cissima(m) mortem / (per)pessus est Fl(avia) Va / (lentina) mater filio / (po)s(uit). Натпис говори о путнику страдалом од разбојника у месту Дасминију, на путу за Виминацијум. Познато је да су Латрони, поменути у натпису, друмски разбојници римскога доба који користе терене погодне за препаде. То су они дардански Латрони које је Марко Аурелије током Маркоманских ратова регрутовао (Latrones etiam Dalmatiae atque Dardaniae milites fecit). Присетимо се претпоставке да је провинција Горња Мезија била подељена у два дела, Обално Дунавску (рипа Данувии) и Дарданију, која се простирала до Хореум Маргија. Praesidium Dasmini је имао важну улогу у одржавању сигурности путовања на путу *via militaris*, Ниш – Виминацијум, у зони превоја Мечка. Околности путовања нису се промениле током османске власти и није случајно што је Нови Брачин/Шупељак/Praesidium Dasmini, током турске превласти, заједно са суседним Доњим и Горњим Ражњем имао статус дербенда.

Име и презиме	ЕЛЕНА КОСТИЋ
Наставно-научно звање	Др Археолог - историчар уметности
Адреса посла	-
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	ejakostic@yahoo.gr
Тема	О ФРЕСЦИ СВЕТОГ НИКОДИМА НОВОГ У ХИЛАНДАРУ
РЕЗИМЕ	
Тема рада је фреска Светог Никодима Новог у хиландарском католикону. У раду се разматрају могуће паралеле са споменицима из истог периода, као и питање ауторства фреске и њеног места у оквиру живописа саборне цркве.	

Name	ELENI STOUMPOU-KATSAMOURIS
Title	Dr. Archaeologist, Post-doctoral researcher (A.U.Th.)
Organization address	Ephorate of Antiquities of Chalkidiki and Mount Athos
Home address	
Phone/ Fax	
e-mail	estoubou@culture.gr
Theme	OBSERVATIONS ON THE MARBLE REVETMENT OF HAGIOS DEMETRIOS, THESSALONIKI, BASED ON EARLY PHOTOGRAPHIC DEPICTIONS.
ABSTRACT	
Recently published early photographs of the interior of Hagios Demetrios reveal its condition prior to the 1907-1908 restoration. As the monument was ravaged by the Great Fire of 1917, analysis of high-resolution copies from glass plates and albumen prints reveals techniques, interventions, damages, and even the signature of the unknown mosaicist of the opus sectile decoration of the central northern arcade. Taking into consideration the limitations of photography as a means of objective recording, this paper proposes a reading of the interior of Hagios Demetrios at the end of the 19th century, when decadent, but still close to its time of magnificence.	

Name	EVGENII SHINAKOV ANDREY FEDOSOV
Title	Professor of Bryansk State University (Russia) Assistant of Bryansk State University (Russia)
Organization address	Russia, Bryansk, Bezhetskaya-street, 14
Home address	Russia, Bryansk, Moscow district,58 -50 Russia, Bryansk, Kuibyshev-street, 18-13
Phone/ Fax	+7-236 -98-55 +7-961-001-12-19
e-mail	shinakov@mail.ru fedosov-andrey@yandex.ru
Theme	NİŞ, THE TIMOČANI, AND A NEW THEORY ON THE ORIGIN OF THE TEMPLE RAY RINGS.
ABSTRACT	
In the eighth and ninth centuries, Niš was located in the far south of the Slavic tribal confederation of the Timočani, on their border with the Moravens. The main territory of this confederation lay between the Maritsa River to the west and the Timok River to the east. The latter largely forms the border between Serbia and Vidin Bulgaria. In the far north of the Timočani' lands, east of the confluence of the Maritsa and the Danube, stood the Byzantine, and later Serbo-Hungarian, fortress of Golubac (Golubica). Why and when? Some of the Slavic three- and five-rayed beaded and pseudo-beaded temporal rings that logically trace back to this ring have a clear date – no later than the end of the first quarter of the ninth century. Most likely, the circumstances – one of the side effects of which was the unique ring from Golubac – arose in the 760s and persisted until the early ninth century. Byzantium temporarily held a clear advantage over Bulgaria; some Bulgarian khans (Sabin in 767 and Telerig in 777) entered its service, Bulgarian captives were resettled in Asia Minor (just as Arab captives were sent to Thrace), Serbs and Croats willingly accepted Byzantine protectorate (and, according to some historians, were invited to the Balkans by the Byzantine emperors). And under Byzantine rule, the administration willingly employed non-Greeks. Given the rarity of ray temporal rings from the late eighth and ninth centuries – not only in this region but also in Southern Dalmatia, Moravia, Transylvania, the Pannonian Plain, and the Po Valley—we can infer their status-symbol function. Most likely, the ring from Golubac belonged to the wife of one of the Slavic princes or chieftains who ruled the Timočani at the behest and under the control of Byzantium. But not for long – by the early ninth century, this territory had been conquered by the Bulgarian khan Krum, who temporarily preserved and even extended the Byzantine system of governing “foreigners” to other areas of Bulgarian influence. However, the presence of such status symbols cannot always be equated with direct subordination to the First Bulgarian Empire – cultural influence cannot be ruled out, for example, in the case of Southern Dalmatia. Particularly traditional were the ties, for example, with the Sejm region and the Oka region – territories of the Volyntsevo-Romny culture that had connections with both Volga and Danube Bulgaria. But the paradox is that in the land of the Timočani themselves, as well as to the north, west, and south of it, ray temporal rings, unlike in Eastern Europe, did not become widespread.	

Име и презиме	ФРАНЦ ЦУРК МАРИЈА ЦУРК
Наставно-научно звање	1. редовни професор у пензији 2. конзерватор-рестауратор
Адреса посла	1. независни истраживач 2. Галерија савремене ликовне уметности Ниш, Кеј Кола српских сестара, 18000 Ниш
Кућна адреса	1. Мирисних врба 9, 18000 Ниш 2. Мирисних врба 9, 18000 Ниш
Тел/факс	1. +381 64 3072793 2. +
e-mail	1. franc.curk.6@gmail.com 2. curkmarija@gmail.com
Тема	ПЛАШТЕНИЦА ИЗ ЦРКВЕ СИЛАСКА СВЕТОГ ДУХА, ВЛАСОТИНЦЕ

РЕЗИМЕ

У раду су представљени резултати истраживања затеченог стања и конзерваторско-рестаураторског третмана плаштенице из 1890. године, која потиче из цркве Силаска Светог Духа у Власотинцу. Плаштеница је израђена техником златовеза и подигнутог веза на црвеном плишу, димензија 86 × 123 cm, са ресама ширине 6 cm. Анализом затеченог стања утврђено је да је експонат прекривен нечистоћама органског и неорганског порекла. Целокупна површина била је испрскана воском, који је, у садејству са влагом и наслагама нечистоћа, изазвао корозију позлаћених нити и сребрне срме, створио повољне услове за развој биокорозије и додатно механички оштетио сомот. Сви текстилни слојеви налазили су се у веома лошем стању, са израженим оштећењима нарочито на местима преклапања експоната током периода када није био изложен у цркви. На тим местима тканина је распуцала у свим слојевима. Позлаћена и посребрена бакарна срма кородирале су по читавој површини; позлаћена срма је потамнела, док је посребрена попримила модрозелену боју. Металне апликације биле су механички оштећене и делимично деформисане, а апликације од перли и стакла на више места су недостајале. Метални лим на фигури Христа био је преломљен, највероватније услед пресагијања експоната по средини. Бојени слој је потамнео и постао крт, а на местима механичких оштећења уочено је његово стратификационо одвајање заједно са подлогом од металног носача. Ликови серафима у угловима експоната, изведени на картонској подлози, били су оштећени механички и деловањем биокорозије. Површински слој је био испуцан и местимично отпадао, док је на избоченим деловима ликова дошло до абразије бојеног слоја све до подлоге. Ресе су биле кородиране, механички оштећене и местимично непотпуне.

Име и презиме	ГОРАН М. ЈАНИЋИЈЕВИЋ
Наставно-научно звање	Дипломирани сликар и магистар историје уметности
Адреса посла	Православни центар за младе Митрополије дабробосанске „Свети Петар Сарајевски”, Источно Сарајево, Немањина 4
Кућна адреса	Београд, Булевар Ослобођења 1/3
Тел/факс	069 3941 437
e-mail	dgjanicijevic@gmail.com

Тема	СЛИКА И ЗНАЧЕЊЕ: ТУМАЧЕЊЕ ДЕЛА КАСНОАНТИЧКЕ-РАНОХРИШЋАНСКЕ УМЕТНОСТИ КРОЗ СИНТЕЗУ ЕТАБЛИРАНИХ МЕТОДА ИСТОРИЈЕ УМЕТНОСТИ
РЕЗИМЕ	
О учинку традиционалних метода историје уметности у тумачењу дела касноантичке и ранохришћанске уметности разматра се на основу досадашњег искуства кроз њихову примену на конкретним примерима из ове области. Неки од њих били су непосредно фокусирани на уметничке тековине наведеног раздобља, док су други исказивали потенцијале на том пољу а чињеница да су је „заобишли” узрокована је афинитетом аутора-инспитатора одређених метода и његових настављача. Методолошки потенцијали најпре се истражују у домену <i>дефиниције предмета</i> (касноантичка-ранохришћанска уметност) и то на темељу <i>теорије форме</i> и <i>њене структуре</i> (питања простора и времена према Зедлмајру) <i>стила</i> (Ригл, Велфлин) и <i>иконографског приступа</i> (Герке, Мирковић) те <i>иконолошки</i> схваћеног ликовног симболизма (Касирер, Варбург, Панофски, Аберлајн). Осим тога, указује се на неке оперативне поступке у домену <i>историјско-уметничке херменеутике</i> попут односа (препознатљивих) детаља и (непрепознатљиве) целине те учинка гестова приказаних личности у коначном значењу приказа (Гадамер, Бечман) као и на методолошке могућности <i>контекстуализације дела</i> (Белтинг) касноантичке-ранохришћанске уметности. Такође се указује на домете <i>приступа естетике рецепције</i> (Кемп) у односу на „искуства” примарних перципијената као путоказа ка примордијалном значењу посматраних ликовних представа. Коначно, <i>друштвено-историјски приступ</i> овим делима (Хаузер, Адорно, Шнајдер) предочава антитезу Римског и <i>Царства небеског</i> као <i>de civitate Dei</i>, односно – онтолошко-уметничку синтезу на основу снажног есхатолошког стремљења ове епохе, израженог кроз тесну иконографску повезаност са текстом Откровења Јована Богослова.	

Name and surname	HRVOJE GRAČANIN
Position and affiliation	Full professor, PhD, Faculty of Humanities and Social Sciences University of Zagreb
Organization address	Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb, Croatia
Home address	Augusta Piazzе 8, 10000 Zagreb, Croatia
Phone/ Fax	+385 91 552 5554
e-mail	hgracani@m.ffzg.hr, hrvoje.gracanin@gmail.com
Topic	ROMAN EMPERORS IN THE <i>DE ADMINISTRANDO IMPERIO</i>: LATE ROMAN AND EARLY BYZANTINE RULERS IN THE 10TH-CENTURY BYZANTINE REPRESENTATION

ABSTRACT

The paper aims to present and analyze information about Late Roman and early Byzantine emperors contained in the *De Administrando Imperio* (DAI). It focuses on rulers from the fourth to the seventh centuries, that is, emperors from the Constantinian to the Heraclian dynasties. The study is intended to be twofold. On the one hand, it offers a survey of the types of information about emperors in order to provide insight into what the author(s) of the DAI found most significant in their retelling of the Roman imperial past, while taking into consideration the provenance of the relevant accounts. On the other hand, it undertakes a textual analysis of this material with the aim of defining the contexts in which individual emperors are mentioned and examining the image of emperors constructed in the text. The purpose of the study is not to assess the veracity of the information presented or to distinguish fact from fiction, but rather to determine the role assigned to past emperors within the narrative and the purpose(s) this might have served.

Name	IGOR BOROZAN
Title	Full Professor, Corresponding Member of the Serbian Academy of Sciences and Arts
Organization address	University of Belgrade, Faculty of Philosophy, Čika Ljubina 18-20, 1100 Belgrade
Home address	/
Phone/ Fax	+381641104726
e-mail	borozan.igor73@gmail.com
Theme	FROM NEGATION TO AFFIRMATION: UROŠ PREDIĆ'S VIEWS ON BYZANTINE ART AND SERBIAN MEDIEVAL ART

ABSTRACT

Predić developed the foundations of his artistic poetics in accordance with his education at the Vienna Academy of Fine Arts, an institution shaped by Western European artistic experience. Consequently, in his formative years, and even afterward, he regarded Byzantine art as a decadent form based on rigid iconographic models. The painter defined Byzantine aesthetics as a degenerate form, while identifying himself as an indirect heir to the classical, that is, Hellenic style. By assessing Byzantine art as the degenerative endpoint of the great classical epoch of Greco-Roman art, Predić repeated a view of the artistic past that derived from the Western European linear understanding of artistic development. This view derived from the Western European linear understanding of artistic development. It was based on the idea of the inevitable rise and decline of stylistic and historical epochs, an idea largely grounded in natural-scientific theories concerning the birth, growth, and unavoidable decay of plants. Within such a theoretical framework, Byzantine art was judged to be a retrograde category that did not fit into the predetermined developmental trajectories of art founded on the idea of constant progress and evolution.

Over the course of the decades, however, Predić would eventually alter, to some extent, his negative judgment of Byzantine art and, by extension, Serbian medieval art. Beginning with his field trips, during which he directly encountered old Serbian medieval art in important monasteries, and continuing through his acquaintance with the writings of Charles Diehl on the history of Byzantium and the works of Vladimir Petković on Serbian medieval art, Predić revised his views to a certain degree. In keeping with the rise of traditionalism in the interwar period, Predić came to view ancient art from a different perspective. It was no longer merely a rigid practice based on the repetition of old models, but rather a stimulus for the creative reinterpretation of established iconographic solutions harmonized with the dogma of the Orthodox Church. It was in this spirit that Predić produced several representations of Saint Sava during the early 1930s, thereby confirming the transformation of his aesthetic and ideological principles, as well as the transformation of his artistic poetics, which moved from the direct observation of nature toward a more transcendental conception of the religious image. In accordance with the broader trend of returning to medieval roots and the idea of reviving an imagined medieval past, Predić also partially adapted his visual language to the contemporary tendency toward a creative reinterpretation of Byzantine and medieval aesthetics. This confirmed the moderate transformation of Predić's religious painting, which developed from an academically conceived understanding of religious painting as historical truth toward an inventive reworking of medieval iconographic models.

Name	IOANNIS SISIOU
Title	Art historian
Organization address	
Home address	Gr.Papamantzari 29
Phone/ Fax	6945155145
e-mail	Ioannisisiou@gmail.com
	Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΉ ΣΤΙΣ ΔΥΟ ΠΡΟΣΩΠΕΙΣ (ΔΥΤΙΚΉ

Theme	ΚΑΙ ΝΟΤΙΑ) ΤΟΥ ΤΑΞΙΑΡΧΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ
ABSTRACT	
Το μεγαλύτερο μέρος της επιφάνειας της δυτικής πρόσοψης καλύπτει ζωγραφική του 13ου, ενώ σε ορισμένα σημεία υπάρχουν επικαλύψεις του 14ου αιώνα. Στο τύμπανο της τυφλής ημικυκλικής κόγχης επάνω από την είσοδο στον ναό εικονίζεται η Θεοτόκος κατά το άνω μέρος του κορμού με τον Χριστό στην αγκαλιά, ανάμεσα στους αρχαγγέλους Μιχαήλ και Γαβριήλ, που επίσης εικονίζονται από τη μέση και επάνω στραμμένοι σε στάση δέησης προς τη Θεοτόκο, έχοντας τα χέρια καλυμμένα με λέντιο σε ένδειξη σεβασμού. Την ανώτερη ζώνη της δυτικής πρόσοψης με την αετωματική απόληξη καταλαμβάνει η παράσταση της Φιλοξενίας του Αβραάμ με την καθιερωμένη εικονογραφικά διάταξη των μορφών, ενταγμένων σωστά στη διαθέσιμη τριγωνική επιφάνεια του τοίχου. Αριστερά και δεξιά από την είσοδο στον ναό εικονίζονται, αντίστοιχα, οι αρχάγγελοι Γαβριήλ και Μιχαήλ, που αποδίδονται μεγάλωσομοι σε όρθια στάση με στρατιωτική αμφίεση. Εκατέρωθεν του αρχαγγέλου Μιχαήλ εικονίζονται, σε πολύ μικρότερη κλίμακα, δύο μορφές κοσμικών προσώπων σε στάση δέησης προς τον αρχάγγελο, που συνοδεύονται από επιγραφές. Στη νότια πρόσοψη μετά την συντήρηση ήρθαν στο φώς νεότερα στοιχεία κυρίως στις επιγραφές που συνοδεύουν τα πορτρέτα των κεκοιμημένων καστοριανών.	

Име и презиме	ИВИЦА МУСИЋ
Наставно-научно звање	Мастер студент Правног факултета, Универзитет у Београду; Богословија Светог Кирила и Методија у Нишу
Адреса посла	Ниш, Љубомира Николића 61
Кућна адреса	Ниш, Љубомира Николића 61
Тел/факс	0604452967
e-mail	music.ivica00@gmail.com
Тема	ИНСТИТУЦИЈА САБОРА ΚΑΟ ΙΖΡΑΖ Ι ΤΕΜΕЉ ЈΕΔΙΝΣΤΒΑ ЦРКВЕ У ΙΣΤΟЧНОМ ΡΙΜΣΚΟМ ЦΑΡΣΤΒУ

РЕЗИΜΕ

У раду се разматра институција сабора као израз и темељ јединства Цркве у Источном римском царству, из угла црквено-правне и историјске анализе. Саборност, као суштинско својство Цркве, налази свој пуни израз у васељенским саборима, који представљају највиши ауторитет у питањима вере, поретка и дисциплине. Од времена Константина Великог, сабори добијају и шири друштвено-правни значај, будући да постају кључни фактор у очувању јединства Цркве у оквиру хришћанског Римског царства.

Посебна пажња посвећује се анализи канона као нормативног израза јединства, њиховој улози у уређењу црквене јерархије, дисциплине и борбе против јереси, као и њиховој рецепцији у државном законодавству, нарочито у периоду Јустинијан I. Рад указује да институција сабора није била само историјска појава, већ трајни институционални оквир кроз који се остварује и чува јединство Цркве.

Name	IVO TOPALILOV
Title	Assoc. Prof.
Organization address	Institute of Balkan Studies and Centre of Thracology "Prof. Alexander Fol" - Bulgarian Academy of Sciences, 13 Moskovska Str., 1000 Sofia, Bulgaria
Home address	Bul. Bulgaria 6, ap. 61, 4003 Plovdiv, Bulgaria
Phone/ Fax	00359/899298358
e-mail	itopalilov@yahoo.com
Theme	CONSTANTINE THE GREAT AND CHRISTIANITY IN THRACE: SOME CONSIDERATIONS
ABSTRACT	
It is widely recognized that the physical presence of Emperor Constantine the Great functioned as a potent catalyst for the advancement of Christianity in the regions he visited. His interventions took multiple forms: the granting of imperial donations to local Christian communities, the construction of new basilicas, and the visible privileging of Christian institutions within the civic landscape. Yet these acts should not be understood merely as isolated gestures of imperial generosity. Rather, they formed part of a broader strategy through which Constantine inscribed Christian authority into provincial space and reshaped local religious dynamics. Thrace—situated at the heart of the conflict between Constantine and Licinius—appears to have been no exception. The region did not simply witness military operations; it also became a stage upon which Constantine articulated his emerging Christian imperial ideology. In this presentation, I will examine several developments that can be directly linked to Constantine’s presence or understood as consequences of his policies. Taken together, these examples suggest that the Christianization of Thrace was neither spontaneous nor uniform, but was profoundly conditioned by the emperor’s movements, political objectives, and the symbolic power of imperial intervention.	

Име и презиме	IVONA PANDZAK-PINEVA
Наставно-научно звање	Dr. Research associate
Адреса посла	PSI Institute of Old Slavic Culture – Prilep/Skopje
Куќна адреса	
Тел/факс	
e-mail	ivona.pandzak@isk.edu.mk
Тема	THE LOST IMAGE: RECONSIDERING THE ICONOGRAPHIC PROGRAM OF ST. PANTELEIMON (PLAOŠNIK) THROUGH ITS 14TH-CENTURY FRAGMENTS

РЕЗИМЕ

The Church of St. Clement on Plaošnik in Ohrid, dedicated to the great physician Panteleimon, has been the subject of extensive research. These investigations have largely focused on the architecture of the catholicon of the monastic complex, while the preserved fresco fragments have not received sufficient attention. The fragmented wall paintings found in St. Panteleimon come from three different phases of renovation, expansion, and decoration of the church. The remains that are the subject of our research belong to the fourteenth-century painting and are located on the eastern pair of the columns, the first zone of the eastern side of the north wall, as well as fragments that were found in the western part of the church, now displayed in the outer narthex of the new church which haven't been revised before. Within these fragments, several compositions belonging to the cycle of Christ's ministry can be identified, along with fragments of ornamental decoration. We will address the portraits of Caesar Doukas and his son Demetrios as well.

Name	JEHONA SPAHIU JANCHEVSKA
Title	Doctor of Art History, Advisor conservator National Conservation Centre in Skopje
Organization address	Str. "Josif Mihajlovik" 7, P.O. Box 225, 1000 Skopje, Republic of N. Macedonia
Home address	
Phone/ Fax	
e-mail	jehspa@yahoo.com
Theme	THE CURIOUS CASE OF TWO COEXISTING PAINTING PHASES IN THE CHURCH OF THE HOLY MOTHER OF GOD (ST. NICHOLAS) IN RANKOVCE

ABSTRACT

This study explores the complex convergence of architectural and pictorial elements in the Church of the Holy Mother of God in Rankovce, a monument that preserves a specific continuity of sacred space and artistic production. The present church, built in 1840, incorporates remains of an earlier cemetery church dedicated to St. Nicholas (16th – 17th centuries), including the altar space and parts of the southern wall. This integration ensures both material and symbolic continuity. The church is designed as a three-aisled structure with a western gallery, partially buried into the terrain and preceded by a semi-open southern porch with a wooden colonnade, reflecting characteristic 19th-century regional building practices. The original location of the altar apse has been preserved, although today it is shifted toward the southern side. The church's present appearance was ultimately shaped by later interventions carried out during the renovation in 1969.

Particular attention is given to the coexistence of two distinct painting phases. The older wall painting, preserved in the altar apse and conch, represents an important testimony to post-Byzantine painting traditions. Other compartments, however, were decorated in 1885 by the painters Avram Dichov, Miron Iliev, and Grigorij Petrov from Debar, whose signed work reflects the mature expression of 19th-century ecclesiastical painting in the region. Their stylistic and iconographic program shows strong parallels with that of the Church of St. George in Petralica, Municipality of Rankovce, indicating the transmission of established visual models and workshop practices. Additionally, the southern façade

features the depictions of the Aerial Toll houses, the Just and Wrongful Confession, and Witchcraft, iconographic themes of particular theological and visual interest.

The paper also addresses the impact of later architectural interventions, including structural damage and the enlargement of window openings, which resulted in the irreversible loss of parts of the wall painting. The iconostasis, combining older elements such as the 16th – 17th-century Royal Doors with later additions, further reflects the distinctive composite character of the church.

Through the analysis of these coexisting phases, the study highlights broader issues of continuity, adaptation, and artistic tradition in the post-Byzantine and 19th century cultural landscape of the Balkans.

Име и презиме	ЈУЛИЈАНА МАРКОВИЋ
Наставно-научно звање	/
Адреса посла	/
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	mar.julijana@gmail.com
Тема	СРЕДЊЕВЕКОВНЕ ТЕМЕ У ЗИДНОМ СЛИКАРСТВУ ЦРКВЕ СВЕТОГ ИЛИЈЕ У ПЕЧЕЊЕВЦУ

РЕЗИМЕ

Црква Светог Илије у Печењевцу, јужно од Ниша, осликана је између 1873. и 1876. године. Према новијим истраживањима, комплексан сликани програм који прати сложену артикулацију простора реализовао је зограф Марко Минов са тајфом. Међу представама на бочним зидовима наоса изведене су у оквиру издвојене зоне и допојасне представе светитеља припадника лоза Немањић и Бранковић, док се представа у јужној калоти трема идентификује као приказ Светог Кирила међу Сараценима и покрштавања цара Бориса. Тема излагања биће иконографска и иконолошка анализа представа, као и њихова контекстуализација у оквиру шире верске културе православних хришћана у Нишкој епархији у годинама које су претходиле крају османске власти и припремале смену културног модела.

Име и презиме	КАТАРИНА МИТРОВИЋ
Наставно-научно звање	Научни саветник
Адреса посла	Универзитет у Београду – Филозофски факултет Чика Љубина 18–20, Београд
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	katmit035@gmail.com
Тема	БУДВА, ГРАД НА ИСТОКУ (ПРЕМА БУДВАНСКИМ АНАЛИМА ДОН КРСТА ИВАНОВИЋА)

РЕЗИМЕ

Будванин дон Крсто Ивановић, каноник некада катедралне Цркве Светог Ивана, градски учитељ и канцелар апостолског викара, писао је дело *Будвански анали* у ратним годинама (1650–1653), амбициозно замишљено као преглед историје и садашњице града у три књиге, са посебним освртом на црквене прилике и свакодневни живот. У првих неколико поглавља Прве књиге писац се детаљно бави географским положајем Будве смештајући је у различите административне области: Либурнију, Црвену Хрватску, Доњу Есемптију, наглашавајући да град гравитира ка Албанији, односно Епиру и Македонији. Поменуте области збиља су постојале у различитим периодима историје везујући се за Римско царство, како западно тако и источно, док су неке плод маште ранијих писаца, посебно попа Дукљанина. Од посебног значаја је то што је Ивановић заиста користио (а не само наслепо цитирао) дело Албанца Димитрија Франка (1443–1525), свештеника и писара Ђурђа Кастриота Скендербега, посвећено управо личности и подвизима тог славног борца против Османлија. Кроз *Будванске анализе* на много места провејава ауторов став да се Будва налази на Истоку и да припада Источном царству, премда то царство не именује експлицитно. Много касније, када је живео у Венецији, дон Крсто Ивановић је за себе говорио да долази из Будве која је у Епиру и да је, заправо, Епирота.

Name	OBRAZTSOVA KSENIA
Title	Dr.
Organization address	Moscow, Kozitsky, 5, State Institute for Art Studies
Home address	
Phone/ Fax	
e-mail	vos-chod@yandex.ru
Theme	THE WAVE PATTERN IN LATE ANTIQUE AND EARLY CHRISTIAN ART: ONCE AGAIN ON THE SEMANTICS OF THE EARLY CROATIAN ORNAMENT

ABSTRACT

In the early Middle Ages, a distinctive system of carving decoration emerged along the Adriatic coast, used primarily to adorn liturgical furnishing – chancel screens, ciboria, and altars. It was based on just a few stylized motifs, the origin of which sparked considerable discussion in academic literature. In the report we will focus on one of them, on the pattern of the incoming wave. The ornament became known by various names that reflected its presumed genesis: Vitruvian scroll, running dog pattern, hooks, crockets, or Krabben. Adhering to the opinion about the antique origin of the motif, we will refer to it as a wave.

Relying on the contextual analysis, we hope to trace the semantics of the wave pattern in Antiquity and further in the Late Antique art, when the ornament entered the space of the Christian church. The Roman monuments tend to maintain the association between the motif and the water realm. Besides, it emerged quite early in the funerary context, and this connection remained relevant in the Early Christian era, as we can see the wave pattern in funerary chapels and in the carving of sarcophagi. New contexts brought new associations to the motif. Thus, the waves took their place in the significant 6th century compositions, symbolically depicting the universe as an island of the Earth embraced by the belt of the Ocean. In other cases, the waves

could be combined with the baptismal motifs, indicating that water has got a new Christian interpretation.

It is noteworthy that the wave pattern can be seen in Late Antique carving of various regions, where it gained characteristics similar to the Early Croatian ornament. It could adorn curved surfaces of arches, framing portals and windows. The antique motif could be noticeably stylized, and through this, it could lose the association to realm of water. These cases may be regarded as parallels to the Early Croatian monuments and as possible evidence of the antique origin of the motif.

Име и презиме	ЛИДИЈА КОВАЧЕВА
Наставно-научно звање	Насловен доцент д-р (д-р класичних наука)
Адреса посла	
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	kovachevalidija@gmail.com
Тема	ЕГЗОРЦИЗАМ У ВИЗАНТИЈИ VS <i>RITUALE ROMANUM</i> И ДИРЕКТНО НАСЛЕЂЕ ВИЗАНТИЈСКЕ ПРАКСЕ ДУХОВНОГ ИСЦЕЛЕЊА У МАКЕДОНИЈИ

РЕЗИМЕ

Веровање у постојање демона уско је повезано са библијском традицијом и учењима црквених отаца. Наиме, демони у хришћанској традицији су пали анђели који су се побунили против Бога и оженили смртном женом са којом су родили Нефилиме, децу палог анђела и смртне жене. Ови демони, иако не могу потпуно уништити људску душу, ипак је могу поседовати и утицати на човека кроз страсти, искушења и духовне нападе. Ради спасења људске душе, још од раног хришћанства, практиковао се верски обред егзорцизма, којим се покушава истерати демон или зла сила из особе, а ова активност се чак приписује и Исусу, који је, према Јеванђељима, лично извршио истеривање демона (Јеванђеље по Марку, 1:23-26; 5:1-13; 9:17-29), и дао је својим ученицима овлашћење да то чине (Јеванђеље по Матеју 10:1). Корени егзорцизма у хришћанству прате библијске темеље у јеванђеоској традицији и део су духовне службе Цркве, како у византијској, тако и у западнохришћанској традицији. Стога је циљ овог рада двосмислен. С једне стране, испитати развој егзорцизма у византијској верској традицији, где су духовне борбе са демонима најдоследније описане у Житију Антонија Великог и где се пракса егзорцизма спроводила кроз призивање Божје силе и молитве Василија Великог и Јована Златоустог. И, с друге стране, да се покажу сличности и разлике у употреби егзорцизма између византијске и западне хришћанске традиције, које имају заједничке корене у раном хришћанству, али су црквена организација, теологија и литургија у обе довеле до различитих пракси. Иста пракса која се практиковала у Цариграду спровођена је и у Македонији у Охридској архиепископији од 10. века, где су демонски утицаји уклањани уз помоћ живота локалних светаца, посебно Светог Наума Охридског (9-10. век), када су људи који су били „мучени нечистим духовима“ довођени у манастир на Охридском језеру. Од тада, па чак и током Османског царства и до 19. века, манастир Светог Наума у Охриду постао је место где су довођени људи са менталним и нервним болестима, што је директно наслеђе византијске праксе духовног исцељења у Македонији.

Име и презиме	МАРИНА ОДАК
Наставно-научно звање	научни сарадник
Адреса посла	Историјски институт Универзитета Црне Горе, Подгорица
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	marinaodak4@gmail.com
Тема	СВЕТИ ЛАВРЕНТИЈЕ НА НОВЦУ БАЛШИЋА: ИЗМЕЂУ ГЕНЕАЛОШКЕ КОНСТРУКЦИЈЕ И ПОЛИТИЧКЕ ПОРУКЕ
РЕЗИМЕ	
Представа Светог Лаврентија на новцу Балшића разматра се као пример употребе лика ранохришћанског светитеља у обликовању политичке и конфесионалне поруке власти на простору јужног Јадрана крајем XIV и почетком XV века. Свети Лаврентије јавља се на барским ковањима Ђурђа II Страцимировића Балшића, а потом и на емисијама Балше III. Његова појава у старијој литератури довођена је у везу са наводним провансалским пореклом Балшића и породицом Ваух, при чему је светитељ тумачен као једна од спона између зетских господара и западног племства. Полазећи од чињенице да је генеалошка веза Балшића са провансалском породицом Ваух у новијој историографији оцењена као непоуздана и конструисана, у раду се поново поставља питање значења Светог Лаврентија на њиховом новцу. У сачуваним повељама Балшића светитељ се не помиње, нити постоје поуздане потврде да је био поштован као породични патрон пре појаве на новцу или после ње. Зато се његова представа не може поуздано тумачити као траг старог породичног патроната, већ је треба разматрати у конкретном историјском и политичко-конфесионалном оквиру. У раду се појава Светог Лаврентија доводи у везу са осетљивим политичким тренутком у којем Балшићи настоје да остваре власт над Котором, траже савезнике у латинском и папском окружењу, прихватају католичанство и показују спремност да наступају под грбом и заставама Римске цркве. У том контексту, Свети Лаврентије на барском новцу тумачи се као политичко-конфесионални избор, односно као део визуелног језика којим су Балшићи настојали да своју власт учине препознатљивом и прихватљивом у латинском, јадранском и папском свету.	

Name	MIGUEL GALLÉS
Title	Dr.
Organization address	Departament d'Art i Musicologia; Carrer de la Fortuna, Edifici B; Campus de la UAB · 08193, Bellaterra (Cerdanyola del Vallès), Barcelona, Spain
Home address	Avinguda Diagonal, 484; 08006 Barcelona, Spain
Phone/ Fax	0034 630127269

e-mail	miquel.galles@gmail.com
Theme	GALAKTOTROPHOUSA: SOMETHING OBVIOUS SINCE THE BEGINNING. UNPUBLISHED 16TH CENTURY VENETO-CRETAN ICON IN A BARCELONA ICON COLLECTION.

ABSTRACT

In this paper, we find it appropriate to address two points. First, in considering the iconographic type of the Galaktotrophousa, we will discuss the general topic of the unique early Coptic iconography, little known in Europe; and second, we will share an interesting unpublished 16th-century Veneto-Cretan icon from a Barcelona icon collection.

It might be useful to point out that, within the context of early Christian paintings, the proposed narrative is based on images, meaning that the sequence of images is eloquent by itself, as if it were a series of sentences or paragraphs. Since these are icons, we can consider them as the word incarnate. And, if so, the value of the story would lie in the specific and unique narrative it generates.

To address the first point, we intend to delve into the discourse surrounding the Galaktotrophousa during the early period of Christianity in Egypt, in light of recent research. Context is fundamental to this: first, the Holy Family's journey to Egypt, which characterizes this country as the place where Jesus spent the most time during his early childhood; and second, the very concept of the Holy Family, in which Joseph acquires his inevitable prominence. Regarding the first aspect, the obvious corollary is the breastfeeding of Jesus, something so natural and evident that it is surprising it could have been overlooked for so long and in so many places. Regarding the second, the strength of the Christian family model is clearly reinforced.

From this renewed framework, which references the imagery of early Christians in addressing the first stages of Jesus' life, we will leap forward a thousand years to witness the emergence of the Galaktotrophousa iconographic type at the moment when Eastern Orthodoxy and Western Catholicism met in Venice. This will make it possible to describe an unpublished 16th-century Veneto-Cretan icon in a Barcelona icon collection, in which the Galaktotrophousa and the Holy Family converge in the same icon. A beautiful metaphor for what the origins were.

Име и презиме	МИЛОШ ГВОЗДЕНОВИЋ
Наставно-научно звање	Доктор – филолошке науке.
Адреса посла	Основна школа „Свети Сава“ Чачак, Др Драгише Мишовића 245
Кућна адреса	Ратка Веселиновића 12 Чачак
Тел/факс	+381 60 0366548
e-mail	milos.gvozdenovic@hotmail.com
Тема	ДУХ ВИЗАНТИЈЕ У ЖИТИЈУ ГЕРАСИМА ЗЕЛИЋА

РЕЗИМЕ

У овом раду биће испитан однос архимандрита манастира Крупе према духу средњег века, и посебно према местима која су везана за славу Византије и читав симболички потенцијал који се референцијално односи на њу. *Житије* Герасима Зелића је жанровски поливалентно дело у којем се кроз форме аутобиографије и путописа преплићу историјски и фикционални наратив и израста монументална слика прошлости како српске средњовековне историје тако и Византије, а у приповедачевом времену слика пада вредности. Структура Зелићеве аутобиографије одише извесном хагиографском формом која се спаја са духом просвећености у XIX веку. Његов животни пут води преко Свете Горе и Цариграда и представља васпитно-образовни пут просвећеног монаха који путујући усваја знање.

Name	MARIANA MINKOVA, IVAN T. IVANOV
Title	Dr ; Prof dbn
Organization address	Regional museum of history, Stara Zagora Thracian University, Stara Zagora
Home address	
Phone/ Fax	
e-mail	minkova_m@abv.bg ; ivanov_it@gbg.bg
Theme	AN UNEXPLORED CHURCH CENTER NEAR STARA ZAGORA, BULGARIA, WITH POSSIBLE ANTIC ROOTS

ABSTRACT

Annals of the early history of Stara Zagora, the successor of Roman city of Augusta Traiana – Beroe, still neglects the role of the holy spring on the top of the nearest mountain peak, called Ayazma. This communication puts ground under the legend that this spring, issuing from a rock next to a cave, was revered as a nymphaeum in pagan times. In Christian time the spring became a holy spring (Ayazma) of Saint Theodore Tiron. Next to this holy spring until the early Otoman time, a large church center has existed within which we localized 14 church sites. The long-standing church practice in the area has profoundly affected the local toponymics and oronymics, which is still predominantly ecclesiastic. An important local baptismation and royal presence is also reflected by local toponyms, oronyms and legends. Further investigations on this extinct church center could be fruitful for the local and national history.

Name	RALITZA BAZAYTOVA
Title	Dr.
Organization address	Bul. „Alexander Stamboliisky“17, Sofia 1040, Bulgaria

Home address	
Phone/ Fax	
e-mail	rbazaytova@gmail.com
Theme	IMAGES FROM THE NECROPOLIS OF ANCIENT SERDICA
ABSTRACT	
The Necropolis of Ancient Serdica, located beneath modern-day Sofia, represents a remarkable archaeological complex dating from the 2nd to the 6th century AD. Under and around the basilica "Saint Sofia" there are several tombs from the Late antiquity and also remains of the earlier church buildings. A central highlight of this "city of the dead" is the Tomb of Honorius, distinguished as the only late antique tomb in Bulgaria inscribed with the occupant's name. Its red-lettered Latin inscriptions, reading "Honorius, servus Dei," are accompanied by early Christian murals featuring symbolic palm branches and ivy that evoke the Garden of Eden. Complementing these tombs structures are the exquisite Serdica mosaics, particularly those found within the layers of the St. Sophia Basilica. These polychrome floors, such as the famous "Paradise" mosaic, utilize intricate opus tessellatum techniques to depict floral and geometric motifs, illustrating the artistic transition from pagan traditions to Christian iconography and reflecting the high status of the Roman elite. This spiritual imagery is further enriched by the "Tomb of the Archangels" (discovered on Gurko Street), which features rare figural paintings. Its vaulted ceiling displays a central radiant cross surrounded by a laurel wreath, with the four corners decorated with the busts of the Archangels Michael, Gabriel, Raphael, and Uriel, each identified by name.	

Име и презиме	ЈАСМИНА ШАРАНАЦ СТАМЕНКОВИЋ – ИРЕНА ЉУБОМИРОВИЋ
Наставно-научно звање	Ванредни професор на Департману за историју Филозофског факултета Универзитета у Нишу – редовни професор на Департману за историју Филозофског факултета Универзитета у Нишу
Адреса посла	Ђирила и Методија 2, 18000 Ниш
Кућна адреса	/
Тел/факс	/
e-mail	jasmina.saranac.stamenkovic@filfak.ni.ac.rs – irena.ljubomirovic@filfak.ni.ac.rs
Тема	НАУЧНИ ДОПРИНОС НИНОСЛАВЕ РАДОШЕВИЋ ВИЗАНТИЈСКОЈ ИСТОРИОГРАФИЈИ

РЕЗИМЕ

Јуна месеца следеће 2027. године, када из штампе излази јубиларни 25. Зборник радова „Ниш и Византија” напуниће се две деценије од када нас је напустила др Нинослава Радошевић, чувени класични филолог и стручњак за византијску књижевност. Васпитавана у образованој и културној средини, од оца Србина и мајке Рускиње, Милутина и Наталије Радошевић, универзитетских професора метеорологије и славистике, Нинославин методолошки научни приступ био је високо захтеван у много аспеката. Зналачки је баратала старим (латински, старогрчки и старословенски) и модерним језицима (руски, француски, немачки, новогрчки и енглески), те је умешно савладала помоћне филолошке и историјске науке. Њена врсна упућеност у богословска питања и праћење текуће литературе широм света Нинославу су начинили „стручњаком каквих у нашој научној средини готово да и није било”. Библиографија Нинославе Радошевић, поред објављене магистарске тезе „Књижевна вредност епиграма Теодора Студита” и докторске тезе „Шестоднев Георгија Писиде и његов словенски превод”, броји четрдесетак објављених радова на српском, енглеском и француском језику из цивилизације Византијског царства. Поред анализе магистарске и докторске дисертације, у саопштењу ће бити разматрани Нинославини радови из области дворске реторике, односно владарске идеологије изражене кроз царске говоре, затим расправе у вези са епистографијом, те чланци посвећени егзегетским темама у вези са хришћанском патристиком, као и византијским природословљем.

Име и презиме	СРЂАН ПИРИВАТРИЋ
Наставно-научно звање	Др, виши научни сарадник
Адреса посла	Византолошки институт САНУ
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	spirivat@yahoo.com
Тема	О КРАЈУ ЕФЕМЕРНОГ ЦАРСТВА СИМЕОНА УРОША ПАЛЕОЛОГА И ЊЕГОВОГ СИНА ЈОВАНА УРОША ПАЛЕОЛОГА

РЕЗИМЕ

Саопштење је посвећено карактеру ефемерног царства Симеона Уроша Палеолога са седиштем у Трикали, у вези са питањем околности у којима је оно прешло у власт цара Јована V Палеолога.

Name	SVETLA PETROVA
Title	Doctor
Organization address	Sandanski, 55 Macedonia str.
Home address	

Phone/ Fax	
e-mail	svetlapetrova57@gmail.com
Theme	AN EARLY CHRISTIAN BRONZE LAMP IN THE SHAPE OF A DEER FROM THE PARTHICOPOLIS REGION. THE DEER IN EARLY CHRISTIAN ART
ABSTRACT	
From the collection of the Archaeological Museum in Sandanski comes an early Christian bronze lamp in the shape of a deer, an animal that has been a symbol of speed and nobility for millennia. In early Christian art (wall-paintings, mosaics, sculptures) the deer is associated with Psalm 42: “As the heart longs for the streams of water, so my soul longs for you, O God.” The best illustrations of these verses are certainly the floor mosaic from the Minor Basilica in Philippopolis, the deer from the Lateran Baptistery, as well as the deer from the mosaics in Heraclea Lyncestis and other early Christian sites. Early Christian texts provide a very good understanding of the symbolism of the deer as a means of “fleeing to baptism” and to God the Father; to the living word.	

Име и презиме	ВОЈИСЛАВ ЖИВКОВИЋ; СТЕВАН КОРДИЋ
Наставно-научно звање	самостални истраживач; самостални истраживач
Адреса посла	/ ; Вишњичка б1д, Београд
Кућна адреса	Косте Стаменковића 9/22, Ниш; Розе Луксембург 26, Београд
Тел/факс	060/1919-485; 062/141-2423
e-mail	vojislav.zivkovic55@gmail.com ; stevankordic89@gmail.com
Тема	ЈЕДАН НЕЗАПАЖЕНИ ИЗВОР О ОСМАНСКОЈ ОПСАДИ НИША (1386)
РЕЗИМЕ	
Подаци о Нишу историјског извора, на чију садржину указује овај рад, до данас су остали непримећени у српској историјској науци. Реч је о „Хроници династије Османа“ (Tevārīh-i Āl-i Osmān) турског чиновника, мудериза и шејх-ул-ислама Шемседина Ахмеда, познатијег као Кемалпашазадеа. Опсежно историјско дело у десет томова аутор је писао по налогу султана Бајазита II (1482–1512) и његовог унука Сулејмана I (1520–1566). О Муратовом освојењу Ниша Кемалпашазадеа приповеда у трећој књизи своје хронике, прикупљајући вести старијих османских хроника. Јединствени подаци које доноси у извештају указују на коришћење данас непознатог изворника којим се, при састављању својег дела, користио и Кемалов савременик Мехмед Нешри. Њиховим проналаском значајно се допуњују сазнања којима историографија данас располаже о походу емира Мурата на источне делове државе српског кнеза Лазара Хребељановића.	

Име и презиме	Lucija Đurašković
Наставно-научно звање	Magistar istorije umjetnosti, muzejski savjetnik
Адреса посла	
Кућна адреса	Gospoština 1/15, 85310 Budva, Crna Gora
Тел/факс	+382 69 324 382
e-mail	lucija.djuraskovic@gmail.com
Тема	Simboličke predstave na podnim mozaicima kasnoantičkog i ranohrišćanskog perioda na području Budve
РЕЗИМЕ	
Rezime Rad pod naslovom "Simboličke predstave na podnim mozaicima kasnoantičkog i ranohrišćanskog perioda na području Budve" analizira ikonografiju i simboliku mozaika sa dva lokaliteta: Mirište u Petrovcu, koje pripada kasnoantičkom periodu, i ranohrišćanske bazilike u Starom gradu u Budvi. Cilj rada jeste ispitivanje kontinuiteta i promjena simboličkih motiva u kontekstu društvenih i religijskih transformacija kasne antike. Kasnoantički mozaik sa Mirišta u Petrovcu odlikuju geometrijski i biljni ornamenti karakteristični za antičku tradiciju, ali se na njemu uočavaju i motivi koji se mogu tumačiti kao nagovještaj ranohrišćanske simbolike. Ranohrišćanski mozaik iz bazilike u Starom gradu u Budvi, pored ornamentalnih elemenata, sadrži motive sa jasno izraženim hrišćanskim značenjem, čime pod dobija liturgijsku i teološku dimenziju. Zaključuje se da mozaici svjedoče o kontinuitetu zanatske tradicije, ali i o postepenoj promjeni simboličkog okvira – od antičkog ka hrišćanskom poimanju prostora i slike.	